

RECENZII ȘI NOTE BIBLIOGRAFICE

Ion Motzoi-Chicideanu, *Obiceiurile funerare în epoca bronzului la Dunărea Mijlocie și Inferioară*, Editura Academiei Române, București, 2011, vol. I (900 pag.), vol. II (472 planșe).

Apărută în 2011 sub egida Editurii Academiei Române, lucrarea de față, organizată sub forma a două volume mai mult decât consistente, reprezintă rezultatul unei munci impresionante într-un domeniu spectaculos *dar atât de vitregit în contextul de ansamblu al interpretărilor*, cum este studiul fenomenului mortuar.

În cele ce urmează, nu ne propunem decât o scurtă trecere în revistă a principalelor teme abordate, având în vedere că o dezvoltare a prezentării noastre ar fi inutilă în fața studierii lucrării în sine. După o scurtă *Introducere* (p. 11-12) în care sunt menționate principalele motive și metode de abordare a temei, autorul face o succintă, dar suficientă prezentare a *Cadrului Geografic* (p. 13-21) corespunzător unui spațiu larg, cuprins în linii mari între Marea Neagră, masivul muntos Stara Planina, Dunăre, Tisa și Dunăre.

Istoricul cercetărilor și critica izvoarelor (p. 22-47) reprezintă o atentă sistematizare, în etape, a cercetărilor arheologice și studiilor dedicate comportamentului funerar al populațiilor ce au locuit pe parcursul epocii bronzului în spațiul studiat. Capitolul mai sus amintit este urmat de o argumentare a *Cadrului Cronologic* (p. 48-56) și a Noțiunii de „*descoperire funerară*” (p. 57-67). Un loc cu totul deosebit îl ocupă *Catalogul descoperirilor funerare* (p. 68-176), ce cuprinde 1119 de locații, care constituie în fapt baza documentară a acestei impresionante lucrări.

Aceste capitole introductive (Cap. 1-6), care au avut rolul de a iniția o cât mai bună înțelegere a problematicii abordate, sunt urmate de o prezentare foarte bine sistematizată a descoperirilor funerare. Astfel, capitolul 7 (p. 177-223), intitulat *Cele din urmă înmormântări neolitice sau cele dintâi înmormântări ale epocii bronzului* este împărțit în cinci subcapitole dedicate: cimitirului de la Decea Mureșului; descoperirilor funerare ale „blocului Baden-Coțofeni”; înmormântărilor tripoljene târzii, descoperirilor funerare „cernavodene” și cele contemporane lor dintre Prut și Carpații Orientali; înmormântărilor Culturii Amforelor Sferice; complexelor funerare de la pragul dintre neolitic și epoca bronzului din Muntenia, Banat și Transilvania. *Descoperirile funerare din prima parte a epocii bronzului* sunt analizate pe parcursului capitolului 8 (p. 224-329), în care sunt incluse o serie de descoperiri funerare deosebit de disputate în literatura arheologică:

Complexul „înmormântărilor cu ocră roșu”, înmormântările culturilor Zimnicea, Glina, Schneckenberg; înmormântările în ciste de piatră ale „grupului Dâmbovița-Muscel”; înmormântările tumulare din Carpații Apuseni; precum și alte înmormântări ale perioadei timpurii a epocii bronzului din Transilvania și zona extracarpatică. Capitolul 9 (p. 330-560), intitulat *Descoperirile funerare ale perioadei mijlocii a epocii bronzului*, reprezintă poate una din temele preferate ale autorului, cunoscut cercetător al acestei perioade. Acesta este împărțit în nouă subcapitole dedicate analizei înmormântărilor culturilor Periam-Pecica, Monteoru, Costișa, Tei, Otomani, Žuto Brdo-Gârla Mare, Wietenberg, precum și a grupelor Verbicioara și Mnohosalikovaja. Capitolul 10 (p. 561-671) este dedicat *descoperirilor funerare ale perioadei târzii a epocii bronzului* și include discuții referitoare la înmormântărilor culturilor Coslogeni, Noua, Sabatinovka, Zimnicea-Plovdiv, Belegiš, grupului Bistreț-Ișalnița, precum și unele observații asupra culturii Suci de Sus și asupra unor complexe funerare din perioada mijlocie și târzie a epocii bronzului de la Tisa Inferioară.

Capitolul 11 (p. 673-682), intitulat *În loc de concluzii*, reprezintă în egală măsură atât un semnal de alarmă privitor la calitatea izvoarelor arheologice folosite (atât din punct de vedere al cercetării, cât și al publicării), cât și un moment de sistematizare a concluziilor regăsite pe tot parcursul lucrării. Volumul I este încheiat de un rezumat foarte bine realizat în limba engleză (p. 683-826) și de o listă bibliografică impresionantă (p. 827-900).

Cele 60 de figuri din primul volum sunt completate cu 472 de planșe ce alcătuiesc volumul II al lucrării. Cea mai mare parte a ilustrației a fost refăcută electronic, printr-un efort apreciabil, față de publicațiile inițiale; la aceasta se adaugă numeroase planuri, hărți, tabele, grafice și diagrame care argumentează extrem de sugestiv partea scrisă a cărții.

Rezultatul unei munci asidue și atent organizate metodologic, studiul profesorului Ion Motzoi-Chicideanu se remarcă atât printr-o minuțiozitate dusă până la exhaustiv, cât și printr-o remarcabilă sistematizare a unei cantități enorme de informații. Fără îndoială, ne aflăm în fața unei lucrări monumentale, care marchează un moment de turnură în privința cunoașterii comunităților umane ce au viețuit în zona Dunării Mijlocii și Inferioare pe parcursul epocii bronzului.

Sorin-Cristian Ailincăi